

Follow the money

Criminelen hebben *facilitators* nodig om van hun contanten af te komen. Wie wast het geld wit? Door criminele geldstromen te volgen, hopen de forensisch accountants van het Korps landelijke politiediensten de *facilitators* en hun opdrachtgevers te traceren en uit te schakelen.

Zo kan één telefonische vraag naar kwantumkorting op borstvergrotingsoperaties de mensenhandelaar lelijk opbreken.

TEKST LEX VAN ALMELO | BEELD MARJA BROUWER

'Als forensisch accountant denk je dan: kennelijk gaat het om meer dames.'

Op 3 maart 2009 wordt vastgoedhandelaar Peter Petersen doodgeschoten voor hotel Jan Tabak in Bussum. Petersen was onder meer een zakenrelatie van de eveneens vermoorde 'onderwereldbankier' Willem Endstra en de geliquideerde vastgoedhandelaar Kees Houtman. Allen hadden zakelijke banden met Willem Holleeder. Op 15 juni 2010 arresteert de politie Gooi en Vechtstreek de 41-jarige Chris K. uit Soest op verdenking van betrokkenheid bij de moord op Petersen. Op dezelfde dag doorzoeken tweehonderd rechercheurs van de Nationale Recherche en de FIOD zestien woningen, drie bedrijven en twee bankkluizen in het kader van een witwonderzoek. Daarbij worden dertien verdachten aangehouden, onder wie voornoemde K. Deze Soester vastgoedhandelaar heeft vermoedelijk op grote schaal criminele winsten witgewassen en wordt in verband gebracht met een groot aantal verdachte financiële transacties, het financieren van hennepkwekerijen en de internationale handel in cocaïne.

PAARLBERG

'Het onderzoek door de Dienst Nationale Recherche van het Korps landelijke politiediensten en de FIOD zal naar verwachting nog maanden duren', schrijft het Openbaar Ministerie in het persbericht over de grote doorzoekings- en aanhoudingsactie. Het onderzoek zal onder meer uitwijzen of K. in het gat is gesprongen dat de witwassers Endstra en Paarlberg hebben laten vallen. Na de liquidatie van instellingen en de veroordeling van Paarlberg hebben Holleeder en andere criminelen immers nieuwe *facilitators* nodig om hun illegale winsten te

'Het werk van de recherche-accountant bestaat voor de helft uit doen en voor de andere helft uit meedenken over de beste aanpak.'

investeren in de legale bovenwereld. Vastgoedmagnaat Paarlberg is een week vóór de aanhouding van K. - na een uitgebreid onderzoek door het korps Amsterdam-Amstelland en de Dienst Nationale Recherche - door de rechtbank Haarlem veroordeeld tot vier cel wegens witwassen, valsheid in geschrift en belastingfraude. Paarlberg ontving diverse grote bedragen van Endstra en dacht actief mee over het virtuele legale etiket dat zij op de transacties zouden plakken. Paarlberg is in hoger beroep gegaan. En zolang de rechter het laatste woord niet over deze strafzaak heeft gesproken, zul je een forensisch accountant van de Nationale Recherche niets over de zaak horen zeggen. Behalve dan dat het vonnis laat zien dat de politie wel degelijk in staat is omvangrijke financiële onderzoeken tot een goed einde te brengen.

'BLAUW VERVEN'

Van de negenhonderd werknemers bij de Dienst Nationale Recherche (zie kader) zijn er zeven accountant. Registeraccountant Eric van der Struik is één van hen. Hij werkte tien jaar als gewoon accountant bij KPMG in de reguliere controle, voordat hij overstapte naar de politie. Tegenwoordig worden zij-instromers als Van der Struik in een speciale opleiding 'blauw geverfd', zodat zij beter weten wat het politiewerk in de praktijk inhoudt. Toen Van der Struik in 1994 overstapte, was die opleiding er nog niet. Dankzij het blauw verven kunnen zij-in-

stromers beschikken over de nodige politiebevoegdheden. Zij hoeven echter geen benen van aangehouden verdachten uit elkaar te schoppen of hoofden van gearresteerde witwassers politieauto's in te duwen. Voor arrestaties heeft de politie speciale teams. Wel gaan de forensisch accountants mee naar huiszoekingen en doen zij mee aan het verhoren van verdachten en getuigen.

KILO'S, KERELS ÈN PEGELS

Het werk van de recherche-accountant bestaat voor ongeveer de helft uit doen en voor de andere helft uit meedenken over de beste aanpak van een onderzoek of ontneming. Hoe bereken je het criminele voordeel? Hoe kun je het criminele vermogen traceren? Hoe kun je financieel bewijs leveren in strafrechtelijke onderzoeken? Want misdada mag niet lonen, is het devies bij financieel rechercheren. 'Het gaat om kilo's, kerels èn pegels', aldus het voorwoord van het onlangs verschenen *Kookboek Met recepten tegen 'Fout geld'*. Daarin staan de *best practices* om financieel-economische criminaliteit meer en slimmer aan te pakken.

CODE F

De werkdag pleegt om acht uur, half negen 's ochtends te beginnen met een briefing. "Daar bespreken wij onder meer ▢

de resultaten van de observaties en telefoontaps van de dag ervoor”, zegt Van der Struik. Die resultaten zijn vervat in rapporten en transcripties. Zijn daarin aanwijzingen te vinden voor het bestaan van een criminele organisatie? Werpen de gedragingen of opmerkingen licht op het criminele vermogen van de geobserveerde of getapte subjecten?

De financiële experts letten met name op de gespreksverslagen met de code F. Daarmee geven de tappers aan dat er financieel interessante zaken worden besproken. Zo nodig luisteren de financiële experts de gesprekken zelf ook af.

BORSTVERGROTINGEN

“Ik hoorde een verdachte eens in een getapt telefoongesprek met een plastisch chirurg vragen of hij geen kwantumkorting kon krijgen voor borstvergrotingen”, zegt Van der Struik. “Als forensisch accountant denk je dan: kennelijk heeft die verdachte er belang bij en gaat het om meer dames. Is hier dus sprake van een georganiseerd verband? Hoe steekt de plastisch chirurg erin? Als het om meer operaties gaat, zou hij er meer van

Nationale Recherche en FIU

De Dienst Nationale Recherche is één van de negen diensten van het Korps landelijke politiediensten (Klpd). Een andere Klpd-dienst is IPOL, dat de informatiestromen voor de politie en haar partners verzamelt, analyseert, veredelt en verspreidt. Een onderdeel van IPOL is FIU-Nederland. De Financial Intelligence Unit verwerkt de meldingen over ongebruikelijk transacties en geeft de informatie daaruit alleen door aan één van de politiekorpsen als de transacties ook verdacht lijken. Bij het Klpd werken in totaal vijfduizend mensen.

‘De forensisch accountant zorgt vooral voor de financieel-strafrechtelijke duiding van bepaalde gegevens.’

moeten weten.” In dit geval blijkt uit de financiële analyse en informatie uit andere hoek dat het om mensenhandel gaat.

De forensisch accountant levert vooral een bijdrage door de financieel-strafrechtelijke duiding van bepaalde gegevens. Zo kan hij uit een losse opmerking van een afgeluisterde verdachte bijvoorbeeld opmaken dat die persoon een hypotheek heeft gekregen op grond van een valse werkgeversverklaring. En dat kan aanleiding zijn voor een onderzoek naar mogelijke hypotheekfraude.

PRIVACY

Tijdens de briefing wordt dus duidelijk waar de financiële experts hun neus nog eens dieper in moeten steken. “Het is niet zo dat wij maar een burgerservicenummer hoeven in te tikken en dan alle informatie op het scherm zien. De bescherming van persoonsgegevens is in Nederland goed gewaarborgd.”

Als de financieel expert bijvoorbeeld bankafschriften moet opvragen om meer zicht te krijgen op de geldstromen gaat daar meer tijd in zitten dan je als buiten-

staander wellicht zou denken. De aanvraag loopt via de officier van justitie. Als het moet, komen die gegevens heel snel. Maar normaal duurt het tussen de twee en zes weken voordat je de afschriften hebt. In de tussentijd leg je de laatste hand aan een rapport, schrijf je mee aan een proces-verbaal, stel je een verzoek om informatie of assistentie van buitenlandse collega’s op, brainstorm je met je collega’s op het bureau of bereken je het voordeel dat een criminele onderneming heeft gehad. Zeker als het om onderzoeken in het buitenland gaat, die bij de Nationale Recherche veel voorkomen, kunnen verzoeken om informatie erg lang duren.

CRIMINELE KEUKEN

Criminelen houden doorgaans weinig tot niets bij. Hooguit wat ze van wie te goed hebben. Ze houden er rekening mee dat ze worden geplukt en wissen financiële sporen zo veel mogelijk uit. Het traceren van crimineel vermogen vergt daarom inventiviteit en scherpe zintuigen. Je leest bijvoorbeeld in een tapverslag dat iemand versluierd zegt ‘Er moet daar

‘Criminelen wissen financiële sporen zo veel mogelijk uit.’

'Financieel recheurs kijken steeds systematischer naar de meldingen van ongebruikelijke transacties.'

beneden wel voldoende diesel zijn' of 'Is er al een kapitein gevonden?'. Van der Struik: "Zo'n opmerking kan het begin zijn van nader onderzoek. Wat is het waarheidsgehalte? Wie zou dat kunnen weten? In welke haven zou de boot kunnen liggen? Kunnen wij dat na gaan aan de hand van de gsm-gegevens van de crimineel? Is de havenmeester betrouwbaar en kan die ons informeren? Je probeert steeds manieren te vinden om erachter te komen. Dat maakt dit soort onderzoeken erg leuk. En je krijgt door dit soort werk een geweldige inkijk in de criminele keuken."

TROPISCHE EILANDEN

De toegevoegde waarde van de forensisch accountant is dat hij de geldstromen kan volgen. Hij maakt ingewikkelde voordeelberekeningen en ontrafelt ondernemingsstructuren. Hij maakt analyses van internationale witwasconstructies waarin het geld razendsnel over de wereld wordt veeplaatst van bijvoorbeeld Macao naar Dubai en via tropische eilanden weer terug. Voor dergelijke onderzoeken is de financiële deskundigheid van de accountant nodig.

De forensisch accountant denkt mee over de opsporing en over de bestrijding van georganiseerde misdaad in het algemeen. Over de mogelijke gevolgen van de crisis op de criminaliteit in bepaalde branches. En over andere verontrustende bewegingen in sommige sectoren van de economie. Over hoe je de productie van XTC kunt stopzetten door de financiële lijnen door te snijden. Of hoe je via de geldstromen kunt uitkomen bij de *facilitators* die vaak knooppunten zijn voor criminele organisaties. Dan geeft de forensisch accountant bijvoorbeeld aan dat het goed zou zijn om een boekhouder te tappen of een mogelijke transporteur van geld te volgen. Of de accountant ziet dat een crimineel beschikt over onroerend goed dat op naam staat van stromannen. Hoe is dat huis op de An-

X x Y x (A - Z) = winst

De forensisch accountants stellen zelf voordeelberekeningen op of helpen financieel recheurs daarbij. Daarvoor zijn er grofweg twee methoden.

De eerste is de zogenoemde **berekening op transactiebasis**. Er wordt dan een direct verband gelegd tussen de strafbare feiten en het wederrechtelijk verkregen voordeel. Het aantal transporten van verdovende middelen maal het aantal kilo's per transport maal 'de verkoopprijs minus de inkoopprijs'. Of het aantal gesmokkelde mensen maal de opbrengst minus de kosten per mens.

De andere methoden gaan uit van het **bedrag dat een verdachte niet kan verklaren**. Daarvoor wordt een kasopstelling of vermogensvergelijking gemaakt.

Bij een kasopstelling worden de bank- en kasstromen in een bepaalde periode bekeken. In hoeverre kan de verdachte zijn uitgaven en eindsaldo verklaren als je uitgaat van het beginsaldo en de legale ontvangsten? Het onverklaarde verschil is het wederrechtelijk verkregen voordeel. Forensisch accountant Eric van der Struik: "De berekening lijkt eenvoudig, maar heeft onder invloed van de strafrechtspraak een geheel eigen karakter gekregen. Zo worden uitgaven voor de inkoop van doorverkochte drugs niet meegenomen. Anders krijg je wat in ontnemingsjargon dubbeltelling heet."

Bij een vermogensvergelijking betrek je - behalve de bank- en kasmutaties - ook de waarde van het vermogen waarover de crimineel beschikte vóór respectievelijk na het plegen van de strafbare feiten. Alles wat de verdachte niet kan verklaren uit beginvermogen of legale bron kan worden ontnomen. Uiteraard moet de verdachte wel de gelegenheid krijgen om gegevens in zijn voordeel aan te voeren.

'Elke financieel recheur kan zichzelf vier keer terugverdienen.'

tillen gefinancierd? Wie was betrokken bij de aankoop? Een familierelatie? Iemand met wie hij in de cel heeft gezeten?

MOT-MELDINGEN

MOT-meldingen die binnenkomen via FIU-Nederland kunnen waardevolle informatie bevatten. Maar voor de start van een omvangrijk onderzoek moet er meer informatie beschikbaar zijn. Wel kijken financieel recheurs steeds systematischer naar de meldingen van ongebruikelijke en verdachte transacties. Volgens Van der Struik zijn accountants erg terughoudend met het doen van MOT-meldingen en zouden zij zich best iets meer kunnen verdiepen in ongebruikelijke zaken. Aan de andere kant moet je van de gewone accountant ook niet te veel verwachten. "Het valt mij in bijvoorbeeld de reacties op de blogs van Marcel Pheijffer (zie Accountant.nl) op dat er vaak in uitersten wordt gediscussieerd. Alsof je als accountant direct een verlengstuk van de opsporing of onbezoldigd opsporingsambtenaar zou zijn. Opsporingsambtenaar ben je niet zomaar. En ik denk dat er vanuit het maatschappelijk verkeer ook een toenemende vraag

naar assurance is. Dus misschien hoeft het helemaal niet onbezoldigd."

ONTNEMEN

Kan de Nationale Recherche nog accountants gebruiken?

Van der Struik: "Vanwege de bezuinigingen hebben wij op dit moment geen vacatures. Tenzij er een Finec-team bijkomt. Het zou verstandig zijn om daarin te investeren. Elke financieel recheur kan zichzelf vier keer terugverdienen."

Als jullie nu zelf een deel van de opbrengst mochten houden, zet je dat derde team zo op...

Van der Struik: "Die gedachte leeft meer en meer, ja. Zeker ook vanuit het landelijk project Finec. Wanneer je de opbrengst direct mag behouden, loop je echter het risico dat de mogelijke opbrengst een te grote rol gaat spelen bij de keuze om een bepaald onderzoek wel of niet te doen. Het is wel interessant om meer opsporingsambtenaren aan te stellen die zich richten op ontnemen. Ik ben ervan overtuigd dat iedere euro die de politiek hierin investeert een veelvoud oplevert." □